

BUGUNGI TA'LIM TIZIMIDA O'QUVCHI –YOSHLARNI ZAMONAVIY KASBLARGA YO'NALTIRISH VA KASB – HUNAR TANLASHNING IJTIMOIIY VA PSIXOLOGIK JIHATLARI

N.A. Kozimova

*Buxoro viloyati Jondor tumani
5 – umumta'lim maktabi psixologi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada asosiy muammolarimizdan biri: ta'lim muassasalarimizda bugungi zamonaviy kasblar o'quvchi shaxsi va yoshlarni kasb – hunarga yo'naltirishning ijtimoiy – psixologik jihatlari haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *zamonaviy kasb – hunar, aktuallik, psixologik menlik, informatsion shaxs, oilaviy muhit, psixologik salomatlik, adekvat munosabat,*

Bizni hamisha o'ylantirib keladigan yana bir muhim masala – bu yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, bir so'z bilan aytganda, dunyoqarashi bilan bog'liq. Bugun zamon shiddat bilan o'zgaryapti. Bu o'zgarishlarni hammadan ham ko'proq his etadigan kim – yoshlar. Mayli, yoshlar o'z davrining talablari bilan uyg'un bo'lsin. Lekin ayni paytda o'zligini ham unutmasin. Biz kimmiz, qanday ulug' zotlarning avlodimiz, degan da'vat ularning qalbida doimo aks-sado berib, o'zligiga sodiq qolishga undab tursin. Bunga nimaning hisobidan erishamiz?

Tarbiya, tarbiya va faqat tarbiya hisobidan.

Sh. Mirziyoyev

Bugungi ta'lim tizimidagi jadal intellektual o'zgarishlar ta'lim subyektlariga turlicha ta'sir ko'rsatyapti. Nimaga deganda, ta'lim subyektlari bo'layotgan hamma yangiliklar, hamma o'zgarishlarga ham psixologik, intellektual tayyor emaslar. Ayniqsa, ta'limning asosiy ishtirokchisi – o'quvchilar bo'layotgan o'zgarishlarni osonlik bilan qabul qilishmaydi. Bunga turli omillarni sabab qilib ko'rsatishimiz mumkin. Avvalo, bugungi zamonaviy o'quvchi shaxsini kurib chiqadigan bo'lsak:

- bugungi zamonaviy o'quvchi informatsion bolalar
- o'quvchida agressivlik darajasi yuqori
- o'quvchi o'zining menligini taniydigan va talab qiladigan
- o'quvchining qiziqish doirasi keng
- o'quvchining intilishi ko'proq reallikdan ko'ra noreallikka
- zamonaviy o'quvchi juda tezkor va beqaror
- zamonaviy o'quvchi o'z mustaqil fikriga ega
- zamonaviy o'quvchining yo'nalgan sohasi IT

Tanganing ikki tomoni bo'lganidek, bugungi zamonaviy o'quvchilarning ham ijobiy va salbiy xususiyatlarini kurishimiz mumkin. Ijobiy tomomlaridan bugungi asr bolalari informatsiyalarni, yangiliklarni shu qadar tezkorlik bilan o'zlashtirishyaptiki,

ba'zida soha mutaxassislarni ham ortda qoldirishadi. Maktablarimizda salohiyatli, intellekti yuqori o'quvchilar juda ko'p. Buning uchun uzluksiz ta'lim tizimining barcha jabhalarida o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ahamiyati kattadir. O'quvchilarni kasbga yo'naltirishda faoliyat masalasi muhim masala hisoblanadi. Jonli mavjudotni muayyan tarzda va muayyan yo'nalishda harakat qilishga undaydigan ehtiyojlar shaxsning faolligi manbai bo'lib hisoblanadi. Ehtiyoj – jonli mavjudotning hayot kechirishning konkret shart-sharoitlariga uning qaramligini ifoda etuvchi va bu shart-sharoitlarga nisbatan uning faolligini vujudga keltiruvchi holatidir. Kishining faolligi ehtiyojlarning qondirilishi jarayonida namoyon bo'ladi. Kishining ehtiyoji uni tarbiyalash jarayonida shakllanadi. Demak, kishining o'z ehtiyojlarini qondirish jarayoni ijtimoiy taraqqiyot bilan belgilanadigan faoliyat shakli egallashning faol, muayyan maqsadga yo'naltirilgan jarayon sifatida alohida ajralib turadi.

Kasb faoliyati – inson ongi va tafakkuri bilan boshqariladigan, undagi turlituman ehtiyojlardan kelib chiqadigan, xamda tashqi olamni va o'z-o'zini o'zgartirish va takomillashtirishga qaratilgan uziga xos faollik shaklidir. Bu – moddiy ne'matlar yaratishga qaratilgan mexnat faoliyati, bu – yangi kashfiyotlar ochishga qaratilgan ilmiy-tadqiqotchilik faoliyati va shunga o'xshash. Xar qanday kasb faoliyati real shart-sharoitlarda, turli usullarda va turlicha ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Qilinayotgan xar bir xarakat ma'lum narsaga – predmetga qartilgani uchun xam, faoliyat predmetli xarakatlar majmui sifatida tasavvur qilinadi. Masalan, ma'ruzani konspekt qilayotgan talabaning predmetli xarakati yozuvga qaratilgan bo'lib, u avvalo o'sha daftardagi yozuvlar soni va sifatida o'zgarishlar qilish orqali bilimlar zaxirasini boyitayotgan bo'ladi. Kasb faoliyatining va uni tashkil etuvchi predmetli xarakatlarni aynan nimalarga yo'naltirilganligiga qarab, avvalo tashki va ichki kasb faoliyati farqlanadi.

Xulosa o'rnida aytadigan bo'lsak, o'quvchilarni ta'lim tizimida mustaqil mehnat faoliyatiga puxta tayyorlash va ularning kasb-hunarini o'z qobiliyatlariga yarasha to'g'ri kasb tanlashlariga erishish uchun maktab o'qituvchilarining pedagogik mahorati, bilim saviyasi, didaktik (shuningdek, akademik, tashkilotchilik, pertseptiv va h.k.) qobiliyatlari yuksak bo'lishi, fan asoslarini turmush bilan bog'lab o'rganilishi, to'garak va qo'shimcha, yordamchi kurslar oqilona uyushtirilishi, maktablarda kasb-hunar to'g'risida ma'ruzalar o'qilishi, suhbatlar, munozaralar o'tkazilishi, sayohatlar, uchrashuvlar, kasb-hunar foto ko'rgazmalari tashkil qilishlari zarur. Shuningdek, yoshlarning kasb tanlashdagi reallikni vujudga keltirish maqsadida maktabda ilg'or kasb egalari, kasb faxriylari, kasb sulolalari bilan uchrashuvlar, davra suhbatlari, kechalar va ma'ruzalar tashkil etilsa maqsadga muvofiq bo'ladi. Ushbu tadbirlar o'quvchining shu kasbga bo'lgan qiziqishini yanada qat'iylashishini vujudga keltiradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Sh.M. Mirziyoyev – Erkin va faravon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. T. O'zbekiston, 2016
2. Sh.M. Mirziyoyev – Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik – milliy g'oyamizning poydevoridir. T. "Tasvir", 2021 – 36 b.
3. G'oziyev E. – Umumiy psixologiya. T. Sharq, 2001.
4. Shoumarov B. Oila psixologiyasi. -T. Sharq, 2001. 272 b.
5. Inomova M. Oilada bolalarning ma'naviy axloqiy tarbiyasi.-T.: TDPU, 1999-152
6. Mirenskiy B.A. Oila va O'smir. - T.O'qituvchi , 1991.
8. . Internet saytlari: ziyonet.uz, gov.uz, lex.uz